

Batı Gözüyle Risâle-i Nur'un Ehemmiyeti

✘ Her ne kadar Batı dünyasında yaşayanların maddi ihtiyaçları karşılanmış ve çoğunluk refah içinde yaşıyorsa da, en temel ihtiyaçlar karşılanmamış durumdadır ve hatta daha da müzminleşmiştir.

Kendisinin ve içinde yaşadığı dünyanın manasını anlamak, insanın yaratılışı gereği ve en büyük ihtiyacıdır. İlerlemenin muharrik gücü olan bu ihtiyaç, bilhassa çağımızda kendisini açıkça ortaya çıkarmaktadır. Herhangi bir zamandan ziyade bu çağın insanı her şeyin nedenini, niçinini bilmek ve gayesini öğrenmek istiyor. Gerçekten de, kâinatın işleyiş tarzını ortaya çıkarmak için harcadığı gayretler, ilmin her dalında baş döndürücü ilerlemelerle karşılık bulmuştur. Bununla beraber, bu ilerlemelerin cereyan ettiği Batıdaki maddi gelişme, diğer sahalardaki gelişmelerle dengelenebilmiş değildir. Batı insanı her ne kadar maddi kâinatın sırlarını ortaya çıkarmakta muazzam başarılar elde etmiş olsa da, başarısı bunun ötesine geçememiştir. Maddeye daldıkça dalmış, ancak soruların en esaslı ve en mühimlerine tatmin edici cevap bulmakta yetersiz kalmıştır. “Kâinat niçin var? Varlıkların gayesi ne? Hayatın gayesi ne? İnsanın gayesi ne? İnsan nereden geliyor; ölümden sonra nereye gidecek?” şeklindeki sorular hâlâ cevapsızdır. Böylece, her ne kadar Batı dünyasında yaşayanların maddi ihtiyaçları karşılanmış ve çoğunluk refah içinde yaşıyorsa da, en temel ihtiyaçlar karşılanmamış durumdadır ve hatta daha da müzminleşmiştir; çünkü ilim, kâinattaki hayret verici düzeni, birliği ve ahengi her gün daha da açıkça ortaya çıkarmakta ve gayesizlik her geçen gün daha da savunulmaz hale düşmektedir.

Bu temel sorulara tatmin edici cevap bulma hususundaki aczin kaynağı, semavi dinler yerine insan eliyle vücuda gelmiş, felsefeden ilham alan Batı medeniyetinin kökünde yatmaktadır. İlim Batıda geliştiği için, dinden ayrı ve farklı görülmüştür. Hatta ilim ve dinin birbiriyle çatıştığı sanılmıştır. Bu yüzden, Batı medeniyeti, günümüze kadar tahrif edilmeden gelen yegâne semavi kitap olan Kur'an'ın karşısında vaziyet alagelmıştır. Bununla birlikte, günümüz Müslümanlarına en ziyade şevk ve cesaret vermesi gereken bir husus vardır ki, o da, ilimdeki gelişmelerin, Kur'an'ın kâinat ve içindekilerle ilgili beyanlarına ters düşmek bir yana dursun, bu beyanları tasdik etmesidir. Yani, Batının kendi malı olarak gördüğü ilim, Kur'an'daki vahiy neticesi olan bilgilerin doğruluğunu tasdik etmekte; Kur'an ise, ilim ile din arasında hiçbir çatışmanın bulunmadığını göstererek, modern insanın sorularına cevap getirmektedir.

Allah'ın insanlığa indirdiği son kitap olan Kur'an, bütün çağlardaki bütün insanlara birden hitap eder. Kur'an, her çağın her seviye ve mertebesindeki insanların her birine ve ihtiyaçlarına, bilhassa ve doğrudan doğruya hitap eder. Daha önce belirtildiği gibi, modern çağın belirgin özelliği, araştırma ruhudur. İnsanı varlıkların hikmet ve gayelerini keşfetmeye sevk eden bu ruh, maddi kâinatın sırlarını gün ışığına çıkarmakta onu, bugün bile inanılmaz görünen bir seviyeye ulaştırmıştır. Her çağda, İslam dinini yenileyerek Kur'an'ın mesajını anlatmak ve Kur'an'ın bilhassa o çağa bakan yönlerini açıklamak üzere, Allah bir müceddid gönderir. Risâle-i Nur Müellifi Bediüzzaman Said Nursi, bu modern çağda böyle bir yenileyici ve müceddid; her şeyden önce varlıkların hikmet ve gayelerine dikkatleri çekmekte, Kur'an'ın çağdaş insana mesajını anlatmakta ve açıklamaktadır.

Risâle-i Nur, Kur'an'ın hakiki bir tefsiridir; iman hakikatleriyle ilgili ayetlere, bilhassa ilim adına yöneltilen hücumlara karşı kaleme alınmış yorumlar getirir. Bunu da, modern insanın, "bilimsel düşünce" ile şekillenmiş anlayışına hitap ederek yapar. Bunun için de, Kur'an'ın irşadını Batı insanına aktarabilecek uygunlukta yegâne eserdir. Çünkü, kâinatı ve içindekileri incelerken bunu öyle bir tarzda yapar ki, bunları tek bir Yaratıcının mahlûkları, Onun varlık ve birlik delilleri olarak görmenin, bütün bu varlıkları açıklayabilecek yegâne mantıklı izah tarzı olduğunu ortaya koyar. Risâle-i Nur açıkça gösterir ki, kâinatın mahiyeti, düzeni, ahengi, birliği ve cüzlerinin birbirine olan bağımlılığı, felsefenin ve materyalizmin ileri sürdüğü çeşitli görüşler için bütün ihtimalleri kapatmaktadır; tabiat ve tesadüf iddiaları bütününü akıl ve iman dışıdır. İster tabiat olsun, ister tabiat kanunları ve kuvvetleri olsun, isterse sebepler olsun hiçbir şeyin varlıkların yaratılmasına el karıştıramayacağını ve Allah'a şerik olamayacağını Risâle-i Nur ispat eder. Tabiat kanunları olarak bilinen ve kâinata nizamını veren şeylerin maddi ve harici bir vücutları yoktur; bunlar sadece ilim dairesinde vardılar; kanundurlar, kuvvet değildirler. Kâinattaki düzen İlahi iradenin neticesi, tabiat kanunları da bu iradenin tecellisidir.

Batı insanı, bir fikri kabul etmek için delil ister. Risâle-i Nur da bütün bu meseleleri delillendirilmiş fikirler halinde sunar; bir görüş ileri sürer, sonra bunu mantıklı delillerle ölçer, biçer ve sonunda delile dayanan bir neticeye ulaşır. Bir tevhid delilinden bir kısım olarak aşağıda nakledeceğimiz parça, bunun bir misalidir:

"Eğer bütün eşya birden o Kadir-i Ezeliye ve Alim-i Külli Şeye verilmezse, o vakit sinek gibi en küçük bir şeyin vücudunu, dünyanın ekser nevilerinden hususi bir mizan ile toplamak lazım gelmekle beraber; o küçük sineğin vücudunda çalışan zerrelere, o sineğin sırr-ı hilkatini ve kemal-i san'atını bütün dekaikiyla bilmekle olabilir. Çünkü esbab-ı tabiiye ile esbab-ı maddiye, bilbedahe ve umum ehl-i aklın ittifakıyla, hiçten icad edemez. Öyle ise, herhalde, onlar icad etse, elbette toplayacak. Madem toplayacak; hangi zihayat olursa olsun, ekser anasır ve envaından numuneler, içinde vardır. Adeta kâinatın bir hülasası, bir çekirdek hükmündedir. Elbette, o halde bir çekirdeği bütün bir ağaçtan, bir zihayata bütün ruy-i zeminden ince elekle eleyip ve en hassas bir mizan ile ölçüp toplattırmak lazım geliyor. Ve madem esbabı tabiiye cahildir, camiddir; bir ilmi yoktur ki bir plan, bir fihriste, bir model, bir program takdir etsin, ona göre manevi kalıba giren zerrati eritip döksün, ta dağılmasın, intizamını bozmasın. Halbuki her şeyin şekli, heyeti hadsiz tarzlarda olabildiği için, hadsiz had ve hesaba gelmez eşkâller, miktarlar içinde bir tek şekil ve miktarda, sel gibi akan anasırın zerrelere dağılmayarak, muntazaman, miktarsız, kalıpsız, birbiri üstünde kütle halinde durdurmak ve zihayata muntazam bir vücut vermek, ne derece imkândan, ihtimalden, akıldan uzak olduğu görünüyor."(Lem'alar, s. 240)

Bu hakikatleri mantıklı ve muhakemeli görüşlerle ispat ettikten başka, Risâle-i Nur kâinatı ilim gözüyle inceler ve okur. Fizik ilimlerinin bütünü ışığında baktığında, kâinatı tek bir Yaratıcının eseri ve Esmâ-i Hüsnasının aynası olarak gösterir. Her bir fennin, kâinatın işleyişinin bir yönünü tasvir ederek Yaratıcısını belli isimleriyle tanıttığını anlatır. Çünkü her bir fennin kaynağı, İlahi isimlerden birisidir; o fennin gelişmesi, o ismin tecellilerini anlamak manasına gelir. Böylece, dinle çatışmak bir yana dursun, fenler Allah'ı tanımak için birer vesile olur.

Bu açıdan bakıldığı zaman, felsefenin soğuk, karanlık ve manasız dünyası, yerini hikmet ve gaye ile aydınlanmış bir kâinata bırakır. Risâle-i Nur kâinatı bir kitaba benzetir; gökler, yer ve mevsimler bu kitabın sayfaları, gece ve gündüz satırları, yeryüzündeki varlıklar kelimeleri, meyveler harfleri, çekirdekler de noktalarıdır. Bir sayfada birçok kitap, bir kelimedede birçok sayfa, bir nokta içinde de bütün kitabın fihristi vardır. Bu geniş, iç içe münasebetler ve birliklerle dolu, kompleks ve mükemmel kitap öylesine yazılmıştır ki, her bir bölümü, hatta her bir harfi ve her bir noktası, onun tek Yaratıcısını bildirir. Bu kitap insana hitap eder; kendisini tanıtmak isteyen Müellifine, insanın bu kitabı ve bölümlerini okuyarak kâinat çapında bir ibadet, muhabbet ve şükürle karşılık vermesi için yazılmıştır. Onun içindir ki, bu kitabın gaye ve faydalarının çoğu insana bakar. İnsan ise, bu kitaptaki nizamı keşfedip varlıkların vazifelerini ve kâinatın işleyişini ilimler vasıtasıyla göstererek kâinat çapındaki bu kulluk vazifesine erişmiş olur.

Bu hakikati daha açmak için, Risâle-i Nur kâinatı bir ağaca benzetir. Unsurlar bu ağacın dalları, bitkiler yaprakları, hayvanlar çiçekleridir. İnsan ise, Allah'ın bütün isimlerine bir ayna olarak yaratılmış çekirdek hükmündeki kalbiyle birlikte, bu ağacın meyvesidir.

Kâinat ağacının meyvesi olarak, insan, şümüllü mahiyetiyle, İlahi isimlerin tamamına mazhar olabilecek bir kabiliyettir. Onun bütün varlıklar üzerindeki üstünlüğü de burada yatar. Bu ağacın ve bu kitabın bölümlerini tanıtan fenler, bu suretle İlahi isimleri tanıtmış olurlar. İnsan da, kabiliyetleri inkişaf ettikçe, bu isimleri üzerinde aksettirir. Böylece, bütün

varlıklara mükemmelliklerini veren şümullü ilahi filleri onların ardındaki isimleri keşfedip tanıdıkça, insan kâinatın gayesini anlar ve muhabbet ve ibadetne karşılık verir. İşte, bilgi ve terakki yoluyla erişilecek böyle bir ibadetten ibaret olan insanın nihai gayesi de bu suretle anlaşılır. Kâinattaki bu yüce gayeleri, maksatları ve hikmet eserlerini bu şekilde açıklayan, ibadet yoluyla erişilecek gerçek terakkiye işaret eden ve kendilerini manasızlıktan ve dalaletin çelişkilerinden kurtaran Risâle-i Nur, Batı dünyasının insanları için hayati ehemmiyeti haiz değil midir?

Allah'ın varlık ve birliği gibi, diğer iman hakikatlerini de, Risâle-i Nur, kâinattaki delillerini göstermek suretiyle ispat eder. Öldükten sonra diriliş, ahiret hayatı, peygamberlik, semavi kitaplar, melekler, kaza ve kader gibi iman rükünlerinde kesin delillere dayanan bir imanı elde etmenin yollarını gösterir. Bütün bunların akıl yoluyla anlaşılıp ispat edilebileceğini ortaya koyar. Risâle-i Nur ve Müellifinin, bu zamanın müceddidi ünvanını kazanmasının bir sebebi de budur. Hıristiyanlığın tahrif edilmesi sebebiyle bu meselelerde akılla barışık bir imandan mahrum kalan ve böyle izahlara karşı susuzluk içinde bulunan Batı insanına Kur'an hakikatlerini aktarmaya Risâle-i Nur'u layık kılan sebep de budur.

İnsanı, ölümden sonraki hayattan ve ebedi saadetten daha çok düşündüren bir mesele yoktur. Risâle-i Nur Kur'an'ın İlhamıyla bu hakikati aklen ispat edecek bir yolu bulduğu için, bir misal olmak üzere, Bediüzzaman'ın bu metodunu bizzat nasıl tarif ettiğini aşağıya alıyoruz. Bu pasajda atıfta bulunulan eser, Haşir Risalesi olan Onuncu Sözdür:

“[Bu eserin büyük kısmını teşkil eden bölümlerden] her bir hakikat, üç şeyi birden ispat ediyor: Hem Vacibü'l-Vücudun vücudunu, hem esma ve sıfatını, sonra haşri onlara bina edip ispat ediyor. En muannid münkirden, ta en halis bir mü'mine kadar, herkes her Hakikatten hissesini alabilir. Çünkü Hakikatlerde mevcudata, asara nazarı çeviriyor. Der ki: Bunlarda muntazam ef'al var. Muntazam fiil ise failsiz olmaz. Öyleyse bir faili var. İntizam ve mizan ile o fail iş gördüğü için, hakim ve adil olmak lazım gelir. Madem hakimdir, abes işleri yapmaz. Madem adaletle iş görüyor, hukukları zayi etmez. Öyle ise bir mecma-ı ekber, bir mahkem-i kübra olacak. İşte, Hakikatler bu tarzda ise girişmişler. Mücmel olduğu için, üç davayı birden ispat ediyorlar.”(Barla Lahikası, s. 161)

İman rükünlerini tek tek izah ederken, bunların birbirleriyle münasebet halinde bulduklarını ve her birinin aynı zamanda diğerlerine de delil teşkil ettiğini, Bediüzzaman Risâle-i Nur'da göstermiştir. Böylece, etrafımızdaki dünyada cereyan eden hadiseleri ve İlahi filleri “okudukça” ve Allah'ın varlığını ve isimlerini tanıyıp onlara dair kesin bir iman elde ettikçe, gözlem, düşünce ve tefekkür yoluyla, öldükten sonra dirilişe ve ahiret hayatına da delile dayanan kesin bir iman elde etmek mümkün olur. Bu nurun ışığında bakıldığında kâinat öyle canlı ve manalı bir hal alır ki! Şimdi, Batı insanına, zaten gözlemek üzere eğitildiği kâinatı tıpkı Kur'an'ın gösterdiği şekilde okuduğu takdirde o kâinatın mana ve hikmetle canlanacağını, mantıklı bir imana vesile olacağını ve bu suretle kendisini yokluk ve ölüm zulümatıyla kararmış bir manasızlıktan kurtaracağını anlatmaktan daha güzel bir şekilde Kur'an'a inanmaya çağırmanın yolu var mıdır? Risâle-i Nur'da baştan sonra Bediüzzaman kâinatın nasıl okunacağını anlatır. Kâinatı, Müellifinden manalı mesajlar taşıyan harfler olarak okumayı öğretir. Okuyucu, bu sürede, etrafındaki dünyadan sürekli olarak dersler çıkarır, sürekli olarak Yaratıcısına dair bilgisini arttırır ve iman esasları hakkındaki imanını ve kesin bilgisini takviye eder.

Haşir ve ahiret konularına devamlı, Risâle-i Nur, dünya ve ahiret, görünen ve görünmeyen alemleri bir arada inceleyerek, varlık alemine bir bütünlük içinde, mantıklı ve top yekûn şekilde bir bakış açısı sunar ve insan ile fillerini bu tablo içine yerleştirir. Bu da Batı insanı için büyük ehemmiyet taşıyan bir noktadır.

Çünkü, kesret alemine, sebeplere ve tabiata bakan materyalist ve tabiatçı felsefenin tesiriyle, Batının bakışı bu dünyaya ve bu dünya hayatına teksif edilmiş ve Batı insanı maddede boğulmuştur. Hatta Hıristiyanlığa ve diğer dinlere yönelenler bile kendilerini bundan kurtaramazlar. Yaratılışı itibarıyla fanilikten elem duyan ve maddenin ötesinde ebediyet arayan insan için ise bu bakış açısının neticeleri pek ıstıraplıdır.

Risâle-i Nur, dünyayı üç yüzlü olarak tasvir eder. Bir yüzü ilahi isimlere bakar; onların nakışlarını aksettiren bir aynadır. Fanilik, ayrılık ve yokluk bu yüzde yer bulamaz; burada sadece yenilenme vardır. İkinci yüz ahirete ve ebediyet alemlerine bakar; onlar için bir tarla ve Cennet için bir fidanlıktır. Bu yüz, ebedi mahsuller ve meyveler yetiştirir, ebediyete hizmet eder ve fani varlıkları ölümsüzleştirir. Bu yüzde de ölüm ve fanilik yoktur, sadece hayatın ve ebediyetin tecellileri vardır. Üçüncü yüze gelince, bu da fani varlıklara, yani, bize bakar. Bu yüz, aşağılık güdülerin peşinde koşanların sevgilisidir; uyanık ve şuurlu olanlar için ise bir ticaret ve imtihan yeridir. Herhangi bir sebeple ilk iki yüzü

göremeyenlere dünya, ancak fanilik, ölüm ve ayrılık ifade eden bu ıstıraplı ve çirkin yüzünü gösterir.

Dünyanın ilk iki yüzüne, onun Yaratıcısı hesabına bakılır. Bu yüzler, tabiat ve sebeplerin perdesi arkasında veya ötesinde görünür. Üçüncü yüzde fanilik ve ölüm ifade eden devamlı değişiklik ve yenilenmeler, bu defa birçok manidar gayelere hizmet ederler. Bediüzzaman, varlıkların gelip geçişlerini şöyle açıklar:

“Şu mevcudat, irade-i İlahiye ile seyyaledir. Şu kâinat, emr-i Rabbani ile seyyaredir. Şu mahlûkat, izn-i İlahi ile, zaman nehrinde mütemadiyen akıyor; alem-i gaybdan gönderiliyor, alem-i şehadette vücud-u zahiri giydiriliyor, sonra alem-i gayba muntazaman yağıyor, iniyor. Ve emr-i Rabbani ile, mütemadiyen istikbalden gelip hale uğrayarak teneffüs eder, maziye dökülür.” (Mektubat, s. 233)

Varlıklar yokluğa gitmez, görünen dünyadan görülmeyen aleme geçerler. Görünmeyen alemde ve Allah'ın ilminde onların bir varlığı vardır; İlahi ilim ve iradenin tecellisiyle bu görülen dünyada harici bir varlığa kavuşurlar ve burada kaydedildikten sonra İlahi ilim dairesine ve ahiret ve gayb alemlerine geçerler. Varlıkların bu şekilde mütemadiyen akıp gitmeleri ve gelip geçmeleri, baştan aşağı hikmetlerle, faydalarla, gaye ve maksatlarla doludur. Risâle-i Nur, hikmeti her şeyi kuşatan yaratıcının bu dünyayı ilahi isimlerinin sayısız nakışlarını sınırlı bir sahada sergileyecek ve sonsuz manaları ifade eden sonsuz mühürleri bir küçük sayfaya sığdıracak bir şekilde yaratıldığını anlatır. Allah bu dünyayı verimli bir tarla şeklinde yaratmış ve onu daima taze mahsul verecek bir şekilde öylesine hazırlamıştır ki, kudretinin sayısız mucizelerini her an eksin ve devşirsin ve sonsuz rahmet hazinelerinden sınırsız hediyeleri orada teşhir etsin. Varlıkların akışıyla, Allah bu küçük dünyada, ahiretin sınırsız dünyalarına yaraşacak genişlikte mahsuller yetiştirir. Aynı şekilde, sınırsız İlahi kemalini, cemal ve celalinin sınırsız tecellilerini ve rububiyetinin sınırsız azametini sınırlı bir zamanda ve sınırlı bir sahada böylece sergiler.

Diğer yaratıklar gibi, insanın fil ve hareketleri de ahiret alemlerine akar. Bediüzzaman, bu muazzam hakikati şöyle açıklamaktadır:

“Cennet-Cehennem, şecere-i hilkatten ebed tarafına uzanıp eğilerek giden dalının iki meyvesidir ve silsile-i kâinatın iki neticesidir ve şu seyl-i şununun iki mahzenidir ve ebede karşı cereyan eden ve dalgalanan mevcudatın iki havuzudur ve lütuf ve kahrın iki tecelligahıdır ki, dest-i Kudret bir hareket-i cedide ile kâinatı çalkaladığı vakit, o iki havuz münasip maddelerle dolacaktır.” (Sözler, s. 490)

Burada Risâle-i Nur ile ilgili bir diğer önemli noktaya geliyoruz ki, o da, Risâle-i Nur'un bu derin meseleleri herkesin kendi seviyesine göre anlayabileceği bir şekilde izah etmesidir. Risâle-i Nur, mukayese ve temsil yoluyla, uzak ve geniş hakikatleri bir teleskop gibi yaklaştırır. Bütün meseleler uygun karşılaştırmalarla, misaller veya hikâyelerle tasvir edilir; böylelikle eserlerdeki mantık ve muhakeme kolaylıkla takip edilir ve varılan neticeler kolayca kavranır. Risâle-i Nur'un üslûbu yumuşak ve tesirlidir; kusursuz delilleriyle kesin bir şekilde ikna eder. Muhtevası hakikat, Üslûbu hakikidir. İslam dininin böylesine yanlış tanıtıldığı ve yanlış anlaşıldığı Batıya gerçekleri aktarabilmek için bundan daha uygun bir vasıta olamaz. İslam'ı ve Kur'an'ı Risâle-i Nur vasıtasıyla tanıyan kimse, her ikisini de mutlaka sevecektir.

Bütün bunlara ilave olarak, Risâle-i Nur din ile felsefeyi, iman ile inançsızlığı, hidayet ile dalaleti, çeşitli muhtevalar içinde ve çeşitli seviyelerde karşılaştırır ve her seferinde de gösterir ki, doğruluk ve hakikat kadar hakiki menfaat, mutluluk ve terakki de sadece birincisindedir. Felsefe, hangi şekilde olursa olsun, insanın yaratılışında bulunan sorulara cevap veremez ve ona gerçek saadet sunamaz. Çünkü felsefe bakış açısını dünya ile sınırlamış ve maddede boğulmuş, dünyayı ve insanı da manasızlık ve gayesizliğe mahkûm etmiştir. Bu yüzdendir ki, felsefenin varlık alemini dayandırdığı tabiat ve sebepler gibi mefhumların çelişki ve çürüklüklerini ortaya çıkaran ve varlıkların yaratılışındaki hikmetleri ve yüce gayelere işaret ederek kâinat ve insanın yegâne mantıklı açıklamasının Tevhidde bulunduğunu gösteren bir eserin, Batı insanı için, hiç şüphesiz hayati ehemmiyeti vardır. Gerçekten de, ilim ilerledikçe ve insanlar Batı felsefesinin çelişkilerini fark ettikçe, ilim ve dini bir araya getiren ve Kur'an'ın Tevhidde dair mesajını layıkıyla açıklayan Risâle-i Nur'un ehemmiyeti de artacaktır.